

SCHITUL HIROVA – DE LA ÎNTEMEIERE PÂNĂ LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA *

Liliana CONDRATICOVA¹

Cuvinte cheie: *schit, Basarabia, călugări, stareță, economie*

Keywords: *hermitage, Bessarabia, monks, abbess, economics*

Mănăstirile de maici prezintă un fenomen aparte în evoluția creștinismului din spațiul românesc. Istoria apariției și activității acestor schituri și mănăstiri în diferite perioade include analiza și explicarea numeroaselor aspecte ce țin de statutul juridic și economic, poziția socială și dinamica comunității monahale, tipul mănăstirii (cu trai de sine sau mod de viață separat), viața spirituală.

Istoria mănăstirii începe cu schitul de călugări Hirova (trecut în unele documente și ca Ciurova), a cărui fondare a fost coborâtă către anii 1760-1768, ca urmare a examinării unor documente noi. Drept confirmare avem o *plângere* a răzeșilor din Isacova, din care rezultă că din „vremuri vechi, tot în moșia noastră Isacova am socotit un locușor și prin blagoslovenia răposatului proin mitropolit Gavriil [Callimachi (1760-1785)] am făcut un schițișor prin sfatul tuturor răzășilor și cu toată cheltuiala părinților noștri”². În timpul războiului din anii 1768-1774, schitul „dintai s-au arsu de Tătari, pe urmă după paci iar cu sfatul de obște a tuturor răzășilor s-au făcut iarăși la loc schitul tot prin blagoslovenia sfinții Sali”³. Refăcut după anul 1774, schitul a avut de suferit de pe urma incendiului din 1803⁴, „când a ars cu totul”, menționându-se ca „fiind schit vechiu pe moșia noastră, ci să numește Ciurova”⁵. Astfel, schitul de călugări cu hramul Sfântul Nicolae a existat cu cel puțin câteva decenii înainte de a fi transferate aici monahiile de la schitul Hârtop, în 1809⁶.

* Articolul prezintă o variantă revăzută și completată a studiului subsemnatei *Mănăstirea Hirova* publicat în *Mănăstiri și schituri din Republica Moldova*, Chișinău, Institutul de Studii Enciclopedice, 2013, p. 406-427.

¹ Institutul Patrimoniului Cultural, CHIȘINĂU.

² *Arhivele Basarabiei*, Chișinău (în continuare *AB*), 1935, an. 7, nr. 2, p. 120-123.

³ *Ibidem*.

⁴ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3273, f. 31.

⁵ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3273, f. 83; Sava Aurel, *Documente privitoare la târgul și ținutul Orheiului*, București, 1944, p. 383-384, doc. 328.

⁶ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3273, f. 84.

Încă de la începuturi, schitul de călugări Hirova a avut proprietăți funciare reduse, fapt ce a determinat și existența precară a comunității. Situația a devenit și mai dificilă mai ales după incendiul din 1803, motiv pentru care dirigitorul schitului se adresează locuitorilor din Isacova. La 1 martie 1805, „toți răzeșii, adunându-ne la un loc, ne-am socotit, și cu statul și priimirea tuturor ... am dat moșie schitului din moșia noastră Isacova din Mijloc, în stângeni... în curmezișul moșiii, în lat, o sută șasăzăci și opt stângeni și în lung șasă sute cincizăci și patru stângeni”⁷, după care urmează delimitarea hotarelor terenului dăruit. Această donație a pus începutul creșterii domeniului schitului. În mai 1805, răzeșii moșiei Isacova au indicat că domnul Moldovei căuta mijloace financiare pentru restabilirea schitului. Aflând despre aceasta și sfătuiți de protoiereul Dimitrie Korețki⁸, care în 1808 a donat un lot de pământ, răzeșii localnici au oferit pentru folosința schitului un teren de 149,5 desetine⁹. Tot prin contribuția răzeșilor localnici, în anul 1805, în schit a fost ridicată prima biserică de lemn cu hramul Sfântul Nicolae.

Într-o danie răzeșii din Isacova¹⁰ au arătat că schitul Hirova a ars de două ori, „din nepurtare de griji”, ei apelând la mitropolitul Veniamin pentru a-l restabili din nou „spre pomenirea moșilor și strămoșilor noștri”¹¹.

Până în 1809, schitul Hirova a activat ca unul de călugări. Este cunoscut numele administratorului lăcașului, „nacialnicul Dionisie ot schit Ciurova”, care în anul 1804 l-a călugărit pe rasoforul Miron¹². Răzeșii din satul Isacova, ținutul Orhei, au confirmat, în 1814, Dicasteriei din Chișinău că „schitul Ciurova (Hirova) l-am făcut noi cu toți răzeșii și am dat și o bucațică di moșie împrejiurul schitului ... și s-au sculat acum starița și au cumpărat în 200 lei dila căpitanu Ion Sichiraș o bucată di moșie, care este tot într-un hotar cu moșia noastră...”¹³.

Din raportul protopopului Stăvărache Costin aflăm că, potrivit deciziei Consistoriului Duhovnicesc din 23 octombrie 1809 privind schiturile Ciurova și Hârtoș din ținutul Orhei, toți călugării de la schitul Ciurova urmau să fie repartizați pe la alte schituri. Constatăm, astfel, că în anul 1809, la Hirova încă se aflau călugări, care au restabilit după posibilitățile lor schitul distrus după incendiu.

În schitul Hirova urmau să fie trecute maicile de la schitul desființat Hârtoș, cu toate „lucrurile sale mișcătoare și nemișcătoare, afară de catapeteasmă și icoane, ce

⁷ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3273, f. 83; Sava Aurel, *op. cit.*, p. 383, doc. 328.

⁸ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3273, f. 31.

⁹ П. Крушеван, *Бессарабия. Графический, исторический, статистический, экономический, этнографический, литературный и справочный сборник*, Москва, Издание газеты «Бессарабецъ», 1903, p. 152.

¹⁰ Z. Arbore, *Dicționar geografic al Basarabiei*, Chișinău, 2001, p. 123.

¹¹ AB, 1935, an. 7, nr. 2, p. 120-123.

¹² P. Mihail, *Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia. Așezăminte, scrieri, personalități*, Chișinău, 1993, p. 67-68.

¹³ AB, 1935, an. 7, nr. 2, p. 144.

sunt făcute mai din vechi din mila creștinilor”. Stareța schitului Hârtoș, maica Anastasia, a administrat comunitatea de la finele secolului al XVIII-lea până la desființarea sa și trecerea maicilor la schitul Hirova.

Astfel, anul 1809 poate fi considerat drept începutul activității schitului de maici Hirova. În legătură cu acest moment, una dintre călugărițe, Anastasia Guțoaia, în plângerea sa adresată mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, a accentuat că a stat la ridicarea schitului Hârtoș, însă, după o serie de conflicte de ordin intern, maicile de aici au fost transferate la Hirova, cu toate lucrurile lor. Mitropolitul a soluționat problema poruncind să i se permită maicii bătrâne, cu încă trei viețuitoare, să rămână să locuiască la Hârtoș și să li se restituie toate lucrurile lor duse de la schitul Hirova. Stareța Xenia a refuzat, declarând că ele au lăsat toate lucrurile la Hârtoș¹⁴.

În anul 1815, schitul de călugărițe Hirova figura deja în lista celor cinci schituri de monahii: Ciurova, Vârzărești, Tabăra, Răciula, Răzina¹⁵.

Prima stareță a schitului de maici Hirova a fost monahia Xenia, care a condus schitul între 1809 și 1818¹⁶. S-a născut în anul 1771, era neștiutoare de carte, de neam grec, fiică de ispravnic de curte domnească. A fost căsătorită, dar, rămânând văduvă după șapte ani, a fost primită la ascultare în 1805 de Anastasia, stareța schitului Hârtoș și călugărită în mantie în 1809, de Vasian, starețul schitului Hâncu. A devenit stareță a schitului Ciurova în 1809, fiind rânduită de mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni.

La schitul Hirova activau un preot pentru oficierea slujbelor bisericești și un preot duhovnic. Primul preot duhovnic cunoscut a fost egumenul Ioasaf, preot și la schitul de maici din vecinătate, Tabăra. Din documentele cu referire la schit face parte și cererea din 1818 a stareței Maria privind numirea unui preot duhovnic, având rezoluția: „Preot duhovnic în schitul Hirova trebuie să fie numit fostul egumen Ioasaf, care este duhovnic și în schitul Tabăra. Să i se ordone să facă regulă bună în schitul Hirova...”. La 16 decembrie 1818, episcopul de Chișinău și Hotin a decis: „deoarece fostul egumen, Ioasaf, se află acum în mănăstirea Sfântul Nicolae din Dobrușa, de a elibera o dispoziție că el este desemnat în schitul Hirova în calitate de preot duhovnic”¹⁷.

În anul 1817, comunitatea monahală de la Hirova număra 48 de monahii, dintre care 12 știa carte. Conform etniei, 44 erau moldovence, două de neam grec și două de neam bulgăresc. Surori de ascultare erau 21, dintre care 13 știa carte; în afară de o soră bulgăroaică, toate erau moldovence¹⁸. Numele monahiilor din schitul

¹⁴ AB, 1935, an. 7, nr. 2, p. 120-123.

¹⁵ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 765, f. 50.

¹⁶ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3273, f. 31 verso; AB, 1935, an. 7, nr. 2, p. 123.

¹⁷ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 2035.

¹⁸ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 1186, f. 40 verso – 41.

Hirova este cunoscut grație cercetărilor efectuate de Paul Mihail¹⁹. Pentru a intra la o mănăstire de monahii era obligatorie îndeplinirea următoarelor cerințe: atingerea vârstei majoratului copiilor, lipsa datoriilor financiare, posedarea unei anumite averi care urma să fie transmisă în folosința comunității monahale. Multe cereri de intrare la mănăstire se regăsesc în dosarele de arhivă. Astfel, la 12 august 1813, monahia Serafima, călugărită în biserica cu hramul Sfântul Ilie din Chișinău, l-a rugat pe mitropolitul Gavriil să fie acceptată în obștea de la Hirova²⁰. La 31 mai 1818 a fost semnată o cerere de la o văduvă din satul Meleşeni, ținutul Orhei, Nastasia, care ruga să fie primită în călugărie la Hirova, obținând rezoluția Consistoriului Duhovnicesc „... să prezinte un certificat de la serdărie privind faptul că nu are datorii și nu are din nici o parte impedimente”²¹. La 19 decembrie 1818, o locuitoare din satul Jeloboc, ținutul Orhei, o preteasă văduvită, anume învățătoarea Zoița, roagă să i se permită să intre în schitul de maici Hirova²². Dintre monahiile venite de la schitul Hârtop, în anul 1817 la Hirova viețuiau Anastasia, Elisaveta, Anna, Eupraxia, Isidora și Marta²³.

Serviciul divin în acea vreme la schitul Ciurova se făcea în limba română, fapt documentat și de cererea unei ascultătoare, Anastasia Sepelova, care, în 1813, se plângea că aici „slujba se săvârșește în limba moldovenească”, pe care ea nu o înțelege, din care motiv roagă să fie transferată la schitul Curătura²⁴.

Moșia schitului s-a mărit după stabilirea aici a monahiilor din schitul Hârtop. La 7 noiembrie 1816, Ivan Gașparovici a donat 12 stânjeni de pământ, Larionov Gandrabura – 2 stânjeni; Varlaam Gandrabura – 2 000 de stânjeni, ceea ce reprezintă 13 fălci și 500 stânjeni pătrați²⁵.

În 1820, schitul deținea în posesia sa terenuri donate de răzeșii din localitate, 12 case cu lucrători în folosul schitului, două podgorii și o grădină fructiferă²⁶. Din catagrafia pentru anul 1820 aflăm că pe moșia schitului erau stabiliți oameni „duhovnicești” care prestau munci în folosul schitului – „1 gospodar, 3 burlaci, 1 femeie...” –, precum și „malorosieni – 8 gospodării, 13 burlaci, 20 femei”. În același document se precizează că „moșia schitului în *otcup* nu se dă și fiind o parte mică de loc poate aduce pe an cu locuitorii ce împlinesc zilele schitului pân la 200 lei”. Schitul mai avea „3 beciuri, 9 cai, 10 vaci,

¹⁹ P. Mihail, *op. cit.*, p. 91-98.

²⁰ Șt. Plugaru, T. Candu, *Episcopia Hușilor și Basarabia (1598-1949)*, Iași, 2009, p. 328-329, doc. 146.

²¹ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 2032, f. 48.

²² ANRM, F. 205, inv. 1, d. 2032, f. 98-100.

²³ P. Mihail, *op. cit.*, p. 91-98.

²⁴ *AB*, 1933, an. 5, nr. 3, p. 210.

²⁵ Puiu Visarion, *Monastirea Hirova (Ciurova)*, în Puiu Visarion, *Monăstirile din Basarabia*, Chișinău, 1918, p. 69.

²⁶ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 2871, f. 66.

22 boi, 24 cornute mici, 20 oi, 5 râmători, 24 (stângeni ?) livezi, 80 vedre de vin, 3 chile de producturi, fac pân la 4 scârte de fân²⁷.

Din lista ctitorilor care au donat pământ, sume de bani sau case fac parte răzeșul din comuna Isacova, Andreiu Tăut (1813), Alexei Micu, din orașul Orhei (1837), răzeșul Leontie Balaban, din comuna Isacova (1844)²⁸, proprietara Anastasia Pulbere, care a donat un lot de pământ din moșia Bravicea (1850), Enache Russo, care a donat, la 17 iunie 1845, o casă la Chișinău²⁹.

În anii 1818-1831, schitul a fost condus de schimonahia Maria. Nu se cunosc detalii privind biografia ei, dar, într-un document datat în anul 1818, se menționează cererea stareței schitului Hirova, Maria, privind numirea unui preot duhovnic în schit și decizia Consistoriului Duhovnicesc cu referință la litigiile dintre stareța actuală și cea precedentă, Xenia. S-a decis că „Trebuie să i se ordone să facă regulă bună în schitul Hirova și chilia în care locuiește acum fosta stareță, eliberată de această funcție, și să o dea pentru rugăciune și trai actualei starețe, schimonahia Maria, iar pentru cealaltă monahie [fosta stareță] să i se dea altă chilie, și să fie în ascultare și supunere față de stareța Maria, fără a se implica în orice treburi etc., în caz contrar va fi alungată din schit”³⁰. În 1820, la Hirova erau 77 de viețuitoare, inclusiv 21 de surori de ascultare, care locuiau în 53 de case-chilii³¹, iar peste un an aici sunt documentate 50 de monahii³². Protopopul mănăstirilor, egumenul Venedict, în raportul cu privire la activitatea economică a schitului, a relatat că în anul 1825 schitul a avut un venit de 2404 lei, iar în 1826 – 2493 de lei³³.

Schimonahia Evghenia a stărețit în 1831³⁴. A fost urmată de schimonahia Elisaveta, în anii 1831-1838³⁵. Pe timpul stăreției sale, în 1836, în locul bisericii de lemn cu hramul Sfântul Nicolae este ridicată o biserică de piatră, cu o clopotniță alăturată, edificate grație binefacerilor materiale, prin sânguința stareței Elisaveta (Herescu) și a duhovnicului ieromonah Teodor [Feodosie]³⁶. Comunitatea monahală de la Hirova se afla în descreștere, astfel încât către anul 1835 aici erau 40 de viețuitoare (stareța, 25 de monahii și 14 surori de ascultare)³⁷.

²⁷ C. Tomescu, *Catagrafia Basarabiei la 1820. 127 sate din ținutul Orheiului*, în *RSLABC*, 1931, vol. XXI, p. 526.

²⁸ Puiu Visarion, *op. cit.*, p. 69.

²⁹ ANRM, F. 6, inv. 10, d. 225, f. 1-1 verso.

³⁰ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 2035, 5 f.

³¹ C. Tomescu, *op. cit.*, p. 526.

³² ANRM, F. 205, inv. 1, d. 2871, 23 verso.

³³ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 5014, f. 16. Anul 1826; ANRM, F. 205, inv. 1, d. 5817, f. 1-1 verso.

³⁴ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3274, f. 31 verso.

³⁵ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3274, f. 31 verso.

³⁶ ANRM, F. 208, inv. 3, d. 3284, f. 137; ANRM, F. 208, inv. 1, d. 188, f. 614 verso – 616.

³⁷ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 1207, f. 22.

Timp de un deceniu, în perioada 1839-1849, schitul de maici Hirova a fost condus de schimonahia Severiana (Turuta)³⁸. Născută în anul 1785, a intrat în schitul Ciurova în 1813 și a fost tunsă în monahism în aprilie 1826. Prin 1840-1843 la schit rămăseseră doar 15 monahii³⁹. Nu se cunoaște care a fost cauza scăderii considerabile a numărului de călugărițe, dar din anul 1844 numărul lor este din nou în creștere, ridicându-se la 35 de viețuitoare, incluzând stareța, 13 monahii în state și 10 monahii în afara statelor, 22 de surori de ascultare⁴⁰.

În 1841, în funcția de preot este desemnat Gheorghe Baltag⁴¹. S-a născut în anul 1788, moldovean, fără studii teologice. A primit cinul duhovnicesc la 14 iulie 1841 și a fost hirotonisit preot de către arhiepiscopul Chișinăului Dimitrie pentru biserica din satul Logănești, județul Chișinău. La 27 februarie 1841 este transferat în schitul Hirova, căsătorit. În aceeași perioadă a activat diaconul Ioann, moldovean, fiu de preot, fără studii teologice. Din anul 1842 a fost desemnat diacon în parohia Izvoare, iar la 4 februarie 1846 a fost hirotonisit de arhiepiscopul Chișinăului, Irinarh, diacon la schitul Hirova. Căsătorit cu Ecaterina Ivanova, a avut patru copii – Alexandr, Vasili, Constantin și Zinovia.

Prin 1840 schitul avea în posesia sa 12 gospodării, 2 grădini fructifere și 2 podgorii⁴². Soborul schitului de maici Tabăra a dăruit schitului Hirova 10 stânjeni de pământ, donația „curtenilor” Andrei Tăutu și soția sa Margarinta din anul 1833, din trupul moșiei Isacova⁴³.

A urmat la cârma schitului monahia Pavlida (Petrachia Anghel), care a stărețit zece ani, între 26 august 1849 și 1859⁴⁴. S-a născut în anul 1793. În 1833 a intrat ascultătoare în schitul Ciurova; la 4 aprilie 1840 a fost tunsă în călugărie de către arhimandritul Chișinăului, Venedict, în baza hotărârii Consistoriului Duhovnicesc din Chișinău.

Către 1851, în schit erau o stareță, o schimonahie, 13 monahii și 13 surori de ascultare⁴⁵. Peste un deceniu, în 1862, erau deja 24 de monahii și tot atâtea surori de ascultare, în doi ani în schit intrând doar o singură persoană⁴⁶. Din cauza vârstei înaintate au fost eliberate din state 12 persoane.

³⁸ ANRM, F. 208, inv. 3, d. 110, 28 f.

³⁹ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3273, f. 31 verso; ANRM, F. 208, inv. 15, d. 2, f. 166-167.

⁴⁰ ANRM, F. 208, inv. 3, d. 108, f. 3 verso – 3.

⁴¹ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3284, f. 147 verso.

⁴² ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3273, f. 31 verso.

⁴³ *AB*, Chișinău, 1932, an. 4, nr. 4, p. 69.

⁴⁴ ANRM, F. 208, inv. 3, d. 3284, f. 137 verso – 139.

⁴⁵ ANRM, F. 208, inv. 2, d. 3284, f. 146 verso.

⁴⁶ *Записки Бессарабского Областного Статистического Комитета*, том 1, под редакцией А. И. Егунова, Кишинев, 1864, p. 32; *Записки Бессарабского Областного Статистического Комитета*, том 2, под редакцией А. И. Егунова, Кишинев, 1867.

Formularele schitului pentru anul 1851 au specificat proprietățile funciare ale schitului: 38 fălci de pământ și 432 desetine⁴⁷. Venitul schitului se ridica la 80 de ruble argint; casa de lemn era dată în arendă și aducea un venit de 24 ruble argint, la care se adăugau veniturile aduse de moara schitului.

Monahia Olga (Stratan) a condus schitul în perioada 17 septembrie 1859-1862⁴⁸. Preot al schitului Hirova a fost Alexandr [Ivanovici] Vârlan⁴⁹. Din 27 octombrie 1862 el a fost dascăl în parohia Dahnovici, ținutul Chișinău, cu dreptul de a preda scrisul; a fost diacon (1864-1886) și preot (1886-1897) în biserica schitului Hirova. A fost căsătorit cu Maria Vârlan cu care a avut patru copii (Efrosina, Ioann, Isaia și Fiodor).

A urmat apoi în scaunul de stăreție monahia Elisabeta (Badea), care a stărețit între 20 iulie 1862 și 1864. În 1862, schitul Hirova avea în proprietatea sa 149,5 desetine de pământ, inclusiv 15 desetine de pădure. Existau culturi de grâu, mei, porumb; un teren era lăsat pășune; un lot a fost dat în arendă locuitorilor din satele învecinate. În afară de terenuri agricole, schitul posedă și o cârciumă la Chișinău și o casă de lemn. Veniturile aduse de acestea se ridicau la 300 de ruble, fiind folosite pentru întreținerea schitului, reparația bisericii și a chiliilor, hrana și îmbrăcămintea viețuitoarelor⁵⁰.

Monahia Efrosina (Lupu) a avut o stăreție lungă, în anii 1864-1902⁵¹. S-a născut în 1813, moldoveancă, originară din familia unui registrator colegial. A studiat la pensionul din Chișinău. A intrat ca ascultătoare în 1842; a fost tunsă în monahism la mănăstirea Cușelăuca în 1857. A fost ridicată la rangul de egumenă (1871), a primit binecuvântarea Sfântului Sinod (30 iunie 1871), gratificată cu bederniță (1876), iar pentru merite deosebite a primit gratificare arhierescă (1882). În timpul stăreției sale, în anul 1865, cu sârguința boierului Gavriil Botezatu a fost ridicată cea de-a doua biserică, de iarnă, cu hramul Întâmpinarea Domnului, tot el dăruind iconostasul și inventarul liturgic.

În perioada 1867-1883 la Hirova erau 50 de viețuitoare⁵². În 1900 serviciul divin în schit se făcea în limba rusă și „limba moldovenească”, pe înțelesul celor 47 de monahii și 25 de surori de ascultare⁵³. Peste un an, în schit erau 72 de viețuitoare: stareța, 47 de monahii și 25 de monahii în afara statelor⁵⁴.

⁴⁷ ANRM, F. 208, inv. 3, d. 3284, f. 137.

⁴⁸ Puiu Visarion, *op. cit.*, p. 69.

⁴⁹ ANRM, F. 208, inv. 6, d. 1643, f. 208.

⁵⁰ А. Зашук, *Материалы по географии и статистики России, Бессарабская губерния*, Санкт Петербург, 1862, том II, p. 211.

⁵¹ ANRM, F. 6, inv. 10, d. 225; ANRM, F. 208, inv. 12, d. 139, f. 323 verso.

⁵² М. Ганицкий, *Монастыри в Бессарабии*, în *Buletinul Eparhial Chișinău*, 1883, nr. 16, p. 551.

⁵³ ANRM, F. 208, inv. 12, d. 139, f. 322-322 verso.

⁵⁴ ANRM, F. 208, inv. 3, d. 3016, f. 234.

Potrivit deciziei Judecății Regionale din 15 iunie 1870, averea schitului Hirova includea: pământ – total 100 desetine (având și planurile respective); dintre care 17 desetine pădure, 2 desetine teren neproductiv. În comunitatea monahală erau 15 gospodării individuale monahale (fiind o comunitate cu trai de sine), care dețineau în total 5 desetine de pământ⁵⁵.

Raportul protopopului mănăstirilor, egumenul Porfirie (1881), relatează despre controlul condicilor de milă eliberate schitului de maici Hirova privind sumele necesare pentru reparația bisericii, fiind colectate 926 de ruble de argint și 34 copeici⁵⁶. O nouă cerere privind eliberarea unei condici de milă privind strângerea mijloacelor financiare pentru reparația bisericii este adresată de stareța schitului Efrosinia peste doi ani, în 1883⁵⁷.

Monahia Veniamina (Victoria Nagăț) a condus comunitatea în perioada 1902-13 octombrie 1906⁵⁸. S-a născut în anul 1840, moldoveancă, a studiat în limba română, văduva ponomarului; a îndeplinit ascultare din 1882. A fost tunsă în monahism la 2 iulie 1886 în schitul Hirova; în perioada 1886-1902 a fost econoama schitului.

La 10 octombrie 1904, stareța schitului Hirova și monahiile de rang superior s-au adresat Episcopului Chișinăului și Hotinului, rugând să fie numit preot Nicolai [Ivanovici] Baclajanschi, învățător la Bravicea, care a studiat la Școala Pedagogică de la Herson și era bine cunoscut comunității monahale, fiind căsătorit cu Ecaterina, fiica răposatului preot al schitului, Alexandr Vârlan. El deținea ca zestre o casă pe pământurile mănăstirești și aspira să devină preot la Hirova. Locul vacant de preot al schitului era vizat și de diaconul bisericii din Furceni, raionul Orhei, Petru Cucu, de cântărețul bisericii Nașterea Maicii Domnului din Chișinău și de diaconul Gheorghe Dancilă. În cele din urmă, preot a fost ales Nicolai Baclajanschi⁵⁹.

În 1905, în schit erau 77 de persoane – 58 de maici și 19 ascultătoare, econoama mănăstirii era maica Serafima⁶⁰.

Datele statistice ne demonstrează creșterea constantă a numărului de monahii în schitul Hirova, de la întemeiere sa până la sfârșitul primei conflagrații mondiale. Schitul deținea 100 desetine teren agricol pe moșia Isacova; 154 desetine pe moșia Ocnița; 28 de stânjani din moșia răzășească Balabani și Isacova; 5 stânjani dăruiți de răzeșul Vasile Butucel din moșia Butucel, plasa Isacova⁶¹.

⁵⁵ ANRM, F. 8, inv. 1, d. 147, f. 7.

⁵⁶ ANRM, F. 208, inv. 8, d. 127, 4 f.

⁵⁷ ANRM, F. 208, inv. 8, d. 160.

⁵⁸ ANRM, F. 208, inv. 6, d. 1643, f. 212 verso; ANRM, F. 208, inv. 1, d. 182, f. 307-308.

⁵⁹ ANRM, F. 208, inv. 1, d. 188, 1905, f. 609.

⁶⁰ ANRM, F. 208, inv. 6, d. 1643, f. 242 verso; ANRM, F. 208, inv. 5 (2), d. 2538.

⁶¹ ANRM, F. 208, inv. 1, d. 188, f. 615 verso – 616.

Pentru un deceniu (1906-1916) a urmat în scaunul de stăreție monahia Meletina (Leca), pe timpul căreia s-a construit o chilie nouă⁶². Pentru întreținerea comunității monahale se practica darea în arendă a unor loturi de pământ sau încăperi. În anii 1909-1911, stareța schitului Hirova s-a adresat la Consistoriul Duhovnicesc Chișinău cu rugămintea să i se permită darea în arendă a celor 154 de desetine de pământ nobilului din Orhei, N. Romano, și vinderea vitelor, pe motiv că această îndeletnicire a devenit neprofitabilă, de unde rezultă necesitatea de a se trece la gospodăria individuală. Arenda era prevăzută pentru 12 ani (1 octombrie 1909 – 1 octombrie 1921), cu câte 14 ruble pentru o desetină de pământ. Consistoriul Duhovnicesc a organizat câteva licitații, suma inițială cerută pentru acest lot de pământ fiind de 2156 ruble⁶³.

În concluzie, prin analiza noastră pe baza materialelor documentare s-a putut coborî limita cronologică privind prima mențiune a schitului Hirova (Ciurova), – inițial de călugări și, ulterior, de maici –, către anii 1760-1768. Anterior se considera că schitul fusese înființat la început de secol XIX. De la fondare până la 1918 schitul a avut o dinamică relativ pozitivă atât ca dezvoltare economică, comunitate monahală, construcția bisericilor și împodobirea cu inventar bisericesc necesar, creându-se astfel premisele necesare pentru schimbarea statutului de la schit la mănăstire (în 1918) și evoluția ascendentă a mănăstirii de maici Hirova în perioada interbelică.

*HIROVA HERMITAGE – SINCE ITS FOUNDATION TO THE
BEGINNING OF THE 20TH CENTURY
(ABSTRACT)*

The aim of this article is to highlight the aspects related to the establishment of Hirova (Ciurova) hermitage, initially by the monks and subsequently by the abbesses. Based on the reviewed documents, the chronological limit regarding the first mention of Hirova hermitage has lowered, towards the 1760-1768, although previously it was considered that the hermitage had been established at the beginning of the XIX century. From the foundation and until 1918, the hermitage had a relatively positive dynamics, regarding the economical progress, the monachal community, the building of the churches and their decoration with the required church inventory, this way being created the premises for the change of the state from the hermitage to the monastery (in 1918) and the upward evolution of Hirova abbesses monastery in the interwar period.

⁶² ANRM, F. 208, inv. 4(3), d. 3604.

⁶³ ANRM, F. 208, inv. 4(3), d. 3604.